

Népnevelők lapja.

A „Népnevelők pesti egyletének“ hivatásos közlönye.

Felelős szerkesztő: Péterfy Sándor.

Társ szerkesztők: Kerékgyártó Elek, Lakits Vendel, Roth Vilmos és Sretvizer Lajos.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ár: Egész évre 4 fr. félfévre 2 fr. negyedévre 1 fr. Pályázatok és egyéb hirdetések petit soroként 10 krral számíttatnak.

Előfizetési pénzek postai utalvánnyal küldendők.

A lap szellemi részét illető küldemények Péterfy Sándorhoz Pest, Deáktér 3. sz.; előfizetési pénzek, reklamációk stb. a kiadóhoz intézendők. Kiadó: Aigner Lajos könyvárús Pesten, váciutca 18., nemzeti szálloda.

23. szám.

Pest, 1872. június 8.

VII. évfolyam.

Emlékirat

a népiskolai közoktatás tárgyában; szab. kir. Pestváros tanhatóságainak ajánlja

a „Népnevelők pesti egylete.“

(Folytatás.)

Tanügyünk fejlődésére és felvirágzására nézve a több osztályú tanodáknál e vagy ama rendszer mellett alig hihető egyenlő eredmény. Okvetlenül lesznek az egyiknek sokkal előnyösebb s így ajánlhatóbb oldalai mint a másoknak.

A „népnevelők p. egylete“ a fentebb jelölt közgyűlésein beható tárgyalások után meggyőződött, hogy a váltakozó rendszer alkalmazása mellett a tanügy sokkal nagyobb lendületet nyer, sokkal fényesebb sikernek örvend, mint a célszerűtlennek bizonyult, s többször elítélt osztály rendszer mellett. A váltakozó vagy follebléptetési rendszer alkalmazását sürgetik — a többi között a következő érvek.

Az *önképzés* minden pályán szükséges s így a tanítói pályán is. Itt megállapodás nem lehet. „A ki nem halad, hátra marad,“ tartja a közmondás. S ugyan halad-e előre a nevelés-tanítás terén, ennek különböző részeiben az, ki mindig egy és ugyanazon osztályban tanít?? Egy két év alatt beleéli magát teendőibe, aztán mint a fölhozott óra, mozog tovább. Valóságos géppé válik az ilyen tanító, közömbös minden új iránt, még ha legjobb, legüdvösebb is az.

Míg ellenben a vált. rend. mellett működő tanító az elemi tanodának minden osztályában készséggel és sikerteljesen képes tanítani.

Az ilyen érdemi meg valóban a „tanfőú“ nevet, az ilyen egy egész és nem $\frac{1}{4}$ vagy $\frac{1}{2}$ rész tanító.

Vannak tanítók, kik 10 15. év óta mindig ugyanazon egy osztályban tanítanak, s kik elég bátrak őszintén bevallani, miszerint ők semmi áron nem mennének sem lejjebb sem feljebb, mint a melyosztályban jelenleg vannak, mivel ők nem volnának képesek más osztályban is sikerrel tanítani.

Ugyan képezték-e magokat az ily tanítók a nevelés-tanítás terén, annak különböző ágaiban tovább? Nem képezték, mivel az önképzés terét (a több osztályokra nézve) az osztály-rend elzárta előlük.

Olvasgattak ezek, de elméleti ismereteiket a gyakorlattal nem párosíthatták; a nélkül, pedig czélt érnünk a nevelés-tanítás terén nem lehet.

Hogy valaki önmagát képezze, oda cél és inger kell, tehát ösztön. Mert alig képzelhető oly egyén, ki minden cél és érdek nélkül önmagát képezné. Egyiket a kenyér-kereset, másikat a dicsvágy, harmadikat az emberiség iránt való szeretet ösztönzi arra, hogy magát valamely szakban tökélyre emelni iparkodják.

Hát a tanítót mi ösztönözzé arra, hogy magát a nevelés tanítás terén kiképezze? A hazaszeretet és saját anyagi jólétének biztosítása. De ha ezen indokok ösztönzik is a tanítót arra, hogy magát képezze, azt kivinni nincs hatalmában a mostani rendszer mellett: mert a nevelés tanítás terén a csupa theoria nem vezet célhoz, ehez gyakorlati tanulmányozás is szükséges. Ennek megfelelő gyakorlati tanulmányozásra pedig az elemi osztályok összessége szolgál alkalmas tétel. Nagyon csatlakozik az, ki azt hiszi, hogy a tanító egy és ugyanazon osztályhoz kötve is ösztönt nyerne a további önképzésre.

Az elemi oktatást és nevelést bátran nevezhetjük művészetnek, melynél nem a theoretikus tanulmányozás, hanem a hivatásérzet s az ebből kifolyó gyakorlati tanulmányozás és buvárkodás képezi a főtevényt. Ez pedig az elemi tanoda összes osztályaiban nyer magának tért. Azért nem tanácsos oly tanítót, ki hivatásérzettel és képességgel bír, egy és ugyanazon osztályhoz kötni, mert könnyen elvesztheti szellemi rugékonyságát. — Tudva levő dolog, miszerint a gyermek természet, képessége, hajlama és véralkata annak különböző éveiben különbözőféleképp változik, szükséges azért, hogy a tanító a gyermeknek ezen különböző tulajdonságait gyakorlatilag tanulmányozza. A gyermek különböző éveiben, különböző osztályokban új és új anyagot szolgáltat a tanítónak folytonos észlelésre és tovább képzésre, melynek jótékony hatása ismét csak a gyermekekre száll vissza.

Ha valaki mindig első osztályban tanít, annak mindig 6—7 éves gyermekekkel van dolga. Ezek tulajdonságait kipuhathatja ugyan de mit használ, ha nem orvosolhatja a netán fölfödözhető bajt; mert mire megismerte a gyermeket, s feltalálta benne a hibát, akkorra eljő a tanév vége, a gyermek felsőbb osztályba, más tanító kezelése alá jut, aki ezen gyermekkel javítás tekintetében szintén csak az ut elején van. Kezdi elülről.

Igy megy ez tovább; míg végre a gyermek a benne levő hibával együtt megnőtt, kimaradt iskolából s lesz a társadalomnak egyik terbe, nem ritkán annak méhelye.

Ki felelős az ily emberért? Az, ki a helyesebb, célirányosabb nevelést akadályozta. Hasonlít az ily gyermek azon beteghez, kit minden évben minden betegségben más orvos gyógyít, a ki nem ismervén a beteg természetét, egy gyógyítja betegét, hogy hosszú szenvedés után a temetőbe viszik azt, s övét azzal vigasztalják: „contra vim mortis, non est medicamen in hortis! Mig ellenben, ha a tanító az 1-ső osztálytól a 4-ig (vagy ha van a 6-ig) vezeti tanítványait, a szülői háznál nyert nevelési fokát minden testi és szellemi képességeiket és hiányaikat nem csak megismeri, hanem még tanulmányozhatja is. Így azután inkább megfelelhet a nevelés-tanítás céljának, mint ha csak egy évig volna keze alatt tanítványai; mert azon tetemes időt, mely a tanulók személyi tulajdonainak tanulmányozására szükségeltetnék, céljának elérésére fordíthatja. Ezekből kitűnik, hogy a felebb léptetési rendszer mellett inkább képes a tanító a gyermek hajlamait irányozni s hibáit

javitani, ki annak szellemi világába már behatolt, mint a ki nem; mert erre nem az képes, ki mindig ugyanazon egy osztályban működik, hanem ki több éven át ugyanazon gyermekeket neveli. Ideje volna azért felhagyni ama legtöbb helyen alkalmazásban levő félszeg tanítási móddal, mely a növendékeket folytonos experimentációnak teszi ki.

Az osztály-rendszer tehát azért is elvetendő, mivel a mellett minden tanévből legalább 3 hónapot hiába töltünk el.

A gyermeket mielőtt tanítjuk, nevelünk, s mielőtt nevelnők, ismernünk kell.

Mennyi időt vesz igénybe 80—100, sokszor még ennél is több gyermeknek megismerése, tulajdonságaik kipuhatólása? S ezt minden évben újra tenni, nem-e hiába való időtöltés.

Hiába való, mert a vált. rendsz. alkalmazása mellett nem szükséges a drága időt elfecsérelni. A 2. 3. 4. s ha van, az 5. 6. osztályban, egy két kivétellel, mind ismerjük már az év elején tanítványainkat, s egész biztonsággal választhatjuk az eszközöket az erkölcsi és testi nevelésére. A tanítást pedig kevés ismétlés után, ott folytathatjuk, a hol azt a múlt évben elhagytuk. És csak így van a tanítónak alkalma átmenetet tartani egyik osztályból a másikba; mert tudja: mennyire haladt növendékeivel a múlt évben. Ellenkező esetben csak mindig megkezdett buvárlatának elején maradna.

A gyermek nem élettelen tárgy, melyen ha az egyik kézmives megtette az előmunkát, a másik azt minden baj nélkül folytathatja; s így a harmadik, negyedik. Azért maradtak elemei tanodáink mind-éddig a kitzűzött cél mögött, mert a kivitelre kevés idő jutott. Sokkal több idő jut a valódi nevelés-tanításra, ha egy tanító ugyanazon gyermekeket minden osztályon végig vezeti, mint ellenkező esetben.

Szükséges, hogy a tanítás összefüggő és következetes legyen. Ez pedig csupán a vált. rendsz. által érhető el.

Ezen rendszer mellett az első osztályt átvevő tanító leéketerveire nagyobb gondot és figyelmet fordít, — ha tudja, hogy az egész tankörön át ő fogja vezetni tanítványait, sokkal jobb kedvvel, nagyobb buzgalommal kezd a tanításhoz, sokkal nagyobb szorgalmat fejt ki, mert tudja, hogy amit ő elmulaszt, azt neki kell kipótolni, helyrehozni, nem tukmálhatván saját hibáját másokra.

Az évenkénti főlebbéptetés által képtelenek lesznek tehát a tanítók mindazon ismereteket elsajátítani, melyek szükségesek arra, hogy a felsőbb osztályokban tárgyalandó ismeretekkel is megbarátkoztassák a növendékeket; ami pedig csak öntanulmányozás által érhető el. Ennélfogva azokra nézve is, kik önelégültségökben mindenre képeseknek hiszik magukat, kik öngyarlóságukat elismerni nem akarják, s így tanulni sincs kedvök, — föltehető a kiábrándulás az esetben, ha van alkalom megszegyenülve tapasztalniok, miszerint még sem tudnak mindent, ami hivataluk pontos betöltésére szükséges; s így a legcsekélyebb becsületérzet mellett is el lehet várni az ilyenektől, hogy kiábrándulásuk után, öntanulmányozás által fogják pótolni a hiányokat. (Folytatjuk.)

XX. egyetemes német tanítógyűlés Hamburgban.

Második nap.

Napirenden van *Burgwardt Henrik* wismári rektor következő themája: „a nyilvános iskola veszélyes tévuton.” Szóló azon kezdi,

hogy állításai több évi gondolkozásnak eredménye. Az iskolák javulása nem jár karöltve a nép erkölcsének javulásával. A württembergi tanítók egyik kerületi conferentián ki is nyilatkoztatták, hogy a nép erkölestelenségének oka az iskolák javulása s habár mindenütt kárhoztatták is württembergieket e nyilatkozatukért, azért a dolgon mégsem változtattak, mert ezt a statistika elvitázhatlanul bizonyítja. E kérdés a tanítókra nézve a legnagyobb fontossággal bír. Szóló a hibát abban látja, hogy az iskola nem a helyes uton járt eddig, és emelkedése egyértelmű volt a tantárgyak szaporodásával. De a tanítás sokoldalúsága egy veszélyes tévút; az iskola jelenleg csupán tanintézet de nem nevelőintézet is egyszersmind. Az iskola csak tudásanyagot közvetít, de nem hat az egyén erkölcsi fejlődésére. Szóló hiában törekszik iskolájában nevelőnek lenni, a tanító félretolja benne a nevelőt. A tanítodalomra áttérve, szónok veszélyes hibául rója fel, hogy ezer és ezer új könyv között alig talál az ember egyet, mely a pädagogiai tudományt és a módszertant tárgyalná, ezek majdnem kizárólagosan csak tankönyvek és vezérkönyvek. Minden tudomány és ügyesség mitsem ér, ha annak koronáját nem képezi az erkölcsi tudomány. A tudás erkölcs nélkül igen veszélyes hatalom. És ilyen erkölcs nélküli tudást közvetített az iskola; azért okozta az erkölcsi süllyedést. Az iskolát más utra kell terelni, erkölcsi alapra kell fektetni: az iskolának nevelőintézetnek kell lennie. A magántanintézetek előnnyel bírnak a nyilvános iskolák fölött, mert ezekben több gondot fordítanak a nevelésre. A magánintézeteknek növendékei vannak, a nyilvános iskolának tanítványai. Végre szónok következő indítványát olvassa fel: „A XX. egyetemes német tanítógyűlés határozatul fogadja el, hogy a német nép iskola első rendben nevelő iskola a német ifjuság erkölcsi képzésére és csak ezen az alapon második sorban tanintézet az értelmi képzésre és tudományok és ügyességek elsajátítására.”

Lüben, brémai képezdei igazgató, előtte szóló figyelmét a családra irányozza, hogy ott is keresse a tulságos színekben ecsetelt bajoknak okait. A statistikai adatoknak e kérdéssel szemközt csak akkor lehet becsé, ha a családi életre is kiterjeszkednek. A württembergi tanítók nyilatkozata egy oktalan tévedés. A gonosztevőket inkább nyomozzák és inkább találják fel most, mint azelőtt. A hol azelőtt egy rendőr volt, ott most 20 van. A ki magának érdemet akar szerezní, az hasson oda, hogy a tanítónak a családi életre legyen befolyása. Adjanak a gyermekeknek jobb nevelést a családban, akkor nem lesz a tanítónak az iskolában annyi baja velük. Ne nevelőintézetek legyenek az iskolák, hanem a tanítás legyen nevelő-tanítás. Előtte szóló azt mondotta, hogy kevés vallástant tanítanak. Hiszen a legutolsó falusi iskolában is annyi vallástant tanítanak, mintha minden gyermekből theologust akarnának csinálni. Avagy nem kell-e minden falusi gyermeknek tudnia, melyik nap vágta le Dávid Saul királynak köpenye csucsát és hogy hány barlangban bujt el Dávid? (Roppant zaj és tombolás; elnök csak nagy nehezen tud csendet csinálni.)

Bohm Berlinből előtte szólóval mindenben egyetért. Igenis, legyen az iskola nevelőintézet is, de a tanítónak csak tanítani kötelessége, egyebet tőle nem lehet követelni. Az oly tanító, ki hivatásáért lelkesedik és példás magaviseletű: az pusztá tanításával is nevel. Szóló magánintézet-tulajdonos, de az ő intézete a nyilvános iskolák mintája szerint van szervezve.

Christensen Hamburgból. Hanem is egész terjedelmében, bizonyos tekintetben még is osztja előadó nézeteit. A kedély képzésére kevés

gondot fordítanak és ha ezt a tanításon kívül külön nem képezik, nem jó helyes arányba a többi erők fejlődésével. Ébreszteni és ápolni kell a gyermekekben az igaz és szép iránti érzést és embertársa és a haza iránti szeretetet.

Lilie prépost Altonából fölötte kenetteljesen szól és valóságos elegiákat zeng a fölött, hogy az iskolát az egyháztól elválasztani törekszenek. Beszédjét ekként végezte: Valamint én az iskolához való szeretettel közeledem felétek, úgy közeledjete ti is felém Jézus Krisztus nevével ajkaitokon. (Bravo.)

Kehr göthai képezdei igazgató: A német miveltség több tényezőnek terméke; ezek közül felemlitem az iskolát, az egyházat, a családot a sajtót stb. Igazságtalanság az egészért egy tényezőt tenni felelőssé. Ha azt kívánjuk, hogy az egyik bűnbánólag verje a mellét, úgy a többiekre nézve azt mondom, menjetek és tegyétek ugyanazt. (Helyeslés.)

Toselovsky Berlinből azt állítja, hogy a statistika által kimutatott gonosztevők azok sorából keletkeznek, kik vagy épen nem jártak vagy csak igen rövid ideig jártak iskolába.

Hirsche, hamburgi főlelkész, az előadó tételei helyett a következőt ajánlja elfogadásra: „Az újabb paedagogia leghatározottabb elve, hogy csak azon iskola teljesíti feladatát, mely mind a tananyag megválasztásában, mind annak methodicai feldolgozásában, mind pedig azon behatás által, melyet a tanítással a gyermek kedélyere és akaratára gyakorol, nemkülömben a fegyelem kezelése által, nevelő iskolának bizonyul; ez oknál fogva ama számos erkölcsi kár, melyeket korunk bűnügyi statistikája felderít, nem azon népiskolának tulajdoníthatók, mely korunk magaslatán áll.“

Ezen tétel nagy többséggel elfogadtatik.

Egy félórai szünet után következik a napirend második tárgya: „A jelen politikai, egyházi és társadalmi viszonyok és törekvések befolyásai az iskolára és milyen állást foglaljon el ez azokkal szemben.“ Előadó *Kiesel*, a sziléziai tanító-egylet elnöke. Szóló azon nézetben, van, hogy minden tanítónak kötelessége érdeklődni a közügyek iránt. Szónok ezután áttér a létrejött német egységre, melyről azt mondja, hogy benső szellemi becsét csak a német népiskola adja meg. Ne proszoknak, bajoroknak stb. neveltessenek a gyermekek, hanem a német szellemet és jellemet kell bennök mivelní. A német egységre nézve szükséges volt, hogy az iskolai felügyeletet kivették a papok kezéből. Vallástant sem szabad a papoknak tanítaniok.

Nevetséges a tanítók magasabb kiképzéséről szólni, míg számukra magasabb fizetés nincsen biztosítva. A következő hat tételt ajánlja elfogadásra: 1. Népiskolánk német nemzeti népiskola legyen mely nem csupán egy elvnek szolgáljon, hanem mely közreműködjék minden tanítás és nevelés feladatában, mely abban áll, hogy az emberek az erkölcsi szabadságra képesíttessenek. 2. Hogy népiskolánk ezen feladatot tökéletesen megoldhassa, egy egészséges német paedagogia elveire kell, hogy alapuljon és szükséges, hogy minden idegen, szabad nemzeti fejlődését gátló befolyástól óvakodjék. A vallástant is paedagogiai elvek szerint tanítandó. Az egyház az iskolai hatóságban képviselve legyen. Az iskolai felügyeletet az állam szakemberek által gyakorolja. 3. Az iskola felvirágzása az eddigi helyi felügyelet megszüntetését és szakértelmes felügyeletet igényel, valamint a néptanítók megfelelő képviselőségét az iskolai hatóságokban. 4. Az iskola felvirágzása megkívánja továbbá, hogy a tanítók magasabb kiképzésben ré-

szesüljenek és korszerint fizetessenek. 5. Az elemi iskolának vagyonszerint való megkülönböztetése a mai társadalmi viszonyoknak és az iskola feladatának nem felel meg. 6. A tanítók érdeke megkívánja, hogy minden egyes vegyen részt az iskola és a tanító viszonyainak emelésében és hogy mindenki csatlakozzék az egészhez közös törekvésekre.“ (Zajos tetszés.)

Hein Bécsből az egyház befolyásáról szól az iskolára. Az egyház nem a vallást akarja, hanem a felekezetet. Hogy az emberekben még él vallásos érzület, azt nem az egyháznak, hanem az anyáknak köszönhetjük

Miután még *Dr. Meier* Lübeckből, *Schwarz* Berlinből és *Düncker* Sargwitzből szólottak, elnök a Kiesel-féle tételek fölött szavaztat, melyek nagy többséggel elfogadtnak.

Heinrich Prágából következő indítványt nyújt be: „A tanító ne használtassa magát politikai dolgokban eszközül egy népellenes párt által, hanem mindig határozottan a nép érdekeit képviselje.“ Elfogadatik és ezzel a gyűlés 2 óraker véget ér.

T Á R C A.

H á z i á l l a t a i n k.

Vogt Károly után.

Ha figyelembe vesszük a körülöttünk élő vadállatoknak nagy sokaságát; mindjárt az első pillanatra feltűnik előttünk azon állatfajok csekély száma, melyeket mi középeurópaiak háziállatokul szolgálatunkra alárendeltünk. Ugyanis leltárunk felmutat az emlősök osztályából két husevőt, a kutyát és a macskát; egy mindentevőt, a sertést; egy őrlőt, a tengeri nyulat és öt növényevőt, köztük két patásállatot a lovat és a szamarat s három kérődzőt, a szarvasmarhát, a juhót, a kecskét. A madarak osztályából a légi madarak közül birjuk a galambot; a szárazföldiek közül birjuk a tyukfélét, a vizek közül a ludat és a kacsát. Ezzel kimerítettük háziállataink lajstromát, ha csak nem akarjuk ide sorolni még a méhet és a selyemhernyót is melyeket azonban ezuttal teljesen mellőzni kívánunk a kedvtelés okáért tartott állatokkal egyetemben, melynek a pinty, a kanárimadár, a papagáj, a páva s mások, továbbá a legfelső északvidék nélkülözhetlen állatát az iramgimet is figyelmen kívül fogjuk hagyni.

Ha a családi állapotokat tesszük vizsgálódásunknak tárgyává, csakhamar azon meggyőző ödésre fogunk jutni, miszerint a többnejűség játsza azokban a főszerepet, ha már különféle fokozatban. A szabad szerelemnek, az előrehaladt szocializmus és kommunizmus eszményképének hódolnak a természet állapotban hus évőink, a kutya meg a macska, de a sertés is; bizonyos idő tartamra egyesülnek utódok nemzésének céljából s aztán talán mint család még együtt maradnak, ha t. i. a zsákmányszerzés és a fiók nevelése az ő szeretetre méltó ügyöknek előnyére válik. Legtöbbször azonban nagyon korán elválik a papa, az anyát gyermekeivel együtt bizonytalan sorsnak engedvén által. Mi több, ez utóbbinak ókor még védelmezni is kell az apa irányában a gyermekeket, nehogy ezeket a telhetetlen nemző fölfalja. Pedig alig tehető föl, hogy az csupa szeretetből enné meg gyermekeit.

A kicsikart polygamia uralkodik a füevőknél és a tyukféléknél:

ez nemzi és neveli a tulajdonképi nyáját. Egy király, egy ur, egy apa, mely a gyermeknemzés előjogával bír, de melyre egyszersmind a csorda vezetésének és megvédelmezésének terhe is van bízva. A kicsapongásig megy ez a szarvasmarhák és a tyúkfélék között — a többieknél azonban a frigykötés bizonyos neme jó létre; amennyiben több csődör, avagy több bak teljes békében élnek együtt a család körében. Azonban nagyon is kétséges lehet az, vajjon vad állapotban az egyes uralkodók között létező ezen benső békesség nem töretik-e meg a természetörvényének parancsa értelmében évenként vissza-visszatérő izgultság idejében? Gyanítható, hogy az uralkodás kedvéért, meg a nőstény birtokaért vívott konok tusák után minden harcos hívével együtt folytatja pályáját egy ideig.

Tiszta egynejlőségben élnek a tengeri nyulak, galambok, ludak és kacsák, de mégis némi különbséggel. A galambokat és a ludakat házasságuk értelmében katolikusoknak nevezhetném el; — az egyszer megkötött házasság rájuk nézve szentség, melyet csupán csak a halál oldhat föl; sokszor a párját túlélte sem házasodik meg másodizben. Talán épen a házasság fogalmának ezen szigorú fölfogásában és értelmezésében fekszik, hogy a szentlélek jelképeül választatott a galamb, mert, ami szellemi tulajdonait illeti, ezek őt e címre a legkevésbé érdemesítik; ugyanis köztudomásu dolog az, miszerint az ég és a föld között repkedő szárnyasok legbárgyubbika épen ő, a galamb. A tengeri nyulaknál és a kacsáknál már lazább szokott lenni a házasság köteléke, amit könnyen megmagyarázhatni a náluk erősen kifejlődött érzékiségből.

Az egynejlőség és a különös, állandó lakhely mindenesetre szorosan egymáshoz fűződnek s egymást kölcsönösen föltételezik. Minél határozottabban van megállapítva a lakhely, annál elzártabb módon alakul magában az állatvilágban is a család. A ragadozó állatok, melyek ide-oda csatangolnak és csak szaporodáskor keresnek maguknak a gyermekágy idejére védett menhelyet; a szerelemben is kicsapongók. — Azonban, miután magának határozott lakhelyet szerzett, csak egyetlen egy társnővel bír. Innen a különbség a róka és a farkas között; az előbbi egyedül ás, egyedül vadász zsákmányra, vagy legfeljebb a nősténnyel, mely utóbbival — dacára rosz erkölcsi hírének — együtt marad; az utóbbi pedig csapatokban szokott vadászni, nem bír biztos lakással, nincs közöttük szoros házassági viszony. A fűevők csordái ma itt, holnap meg ott éjjeleznek, ép így a nyulak is; amazoknál uralkodik a többnejlőség, emezeknél a szabad szerelem; hanem a tengeri nyul már, mely állandó lakásban tölti az éjt, élvezzi a házasság előnyeit és hátrányait is. A vad galamb, a szelidített galambjainknak őse, külön odukban tartózkodik, melyeket a házaspárok soha sem hagynak el — ez a házuk. Többnejlőségben élő tyúkféléink költéshelyét alig lehet fészeknek elnevezni.

Mindezen különféle állapotok azonban épen nem zárják ki a társaséletet, és minden háziállataink között csupán a macska az, mely rideg barátságatlansága által tűnik ki. Ehelyett azonban ez az egyedüli állat, mely a szépművészet iránti szükségérzetnél, névszerint az önalkotta zene iránti hajlamainál — fogva éjjeleken át háztetőkön és más kedvező fekvésű helyeken honnét a hang messzire elhathat összejövetelüket szokott tartani.

Most vizsgáljuk meg az életet a tér és a helyhez viszonyítva s tüstént elmondhatjuk, hogy minden lényeges talajviszony kiállította számunkra a maga részét. A ló, szamar és a szarvasmarha az erdőtlen

vidékekhez tartoznak, de nem a magas hegyvidékekhez. A kutya őpügy mint a farkas és a sakályeb az ordós részeken tartózkodhatott kezdetben; lettek légyen azok lapályos, avagy pedig dombos vidéken. A tengeri nyul a világos, homokos talaju erdőkben és erdőszéleken tanyáz; a sertés ellenben mindenekfelett nagyrabcsüli az iszapos helyeket, az ingoványos makktermő erdőket; a macska pedig mint mászkáló ragadozó, a szálerdőket kedveli. A ludakat és kacsákat a vizes helyekről, a tyukokat a homok pusztákból, a galambokat a kopasz sziklákról hoztuk, melyeken juhok és kecskék mászkálnak. Az ujabban tett vizsgálódások azon lényeges eredményre vezettek, hogy t. i. a mi csordás állataink vagy pusztai-, vagy hegyiállatok — ámde egy valódi nyáj egyetlen egy főnökkel t. i., voltaképen csak a csupasz kősziklahegységeken, avagy a lapályos területeken existálhat, mint olyan helyeken, amelyeknek a föllete egyenletes képződés folytán a nagyobb csapatokban való együtt tartózkodást lehetővé teszi; a domb és az erdő akadályára vannak a kellő átnézetnek, azért csak kisebb falkák képződését engedik meg, de nem ezerből álló csordák alkotását.

Látjuk tehát, hogy háziállataink kis számuk dacára is, mily nagy különbségeket mutatnak föl külső életfötételeiket illetőleg; most már feltehetjük magunknak e kérdést: „Honnét vette háziállatait az ember?”
(Folytatjuk.) Sr.

A terményrajzból.

A levelész. Aphis.

Igen kis zöld rovar, mely tökéletes állapotjában négy, gyöngye, átlátszó szárnyal s hat lábbal bír; szárnyaeskái fölfelé állanak; de vannak köztük szárnyatlanok is. Meglehető nagy lábai dacára csak lassan mászkál a fák és cserjék ifju ágain s levelein, melyeket néha seregesen elborít, nedvöket szíván.

A levelésznek orrmánya van, mely oly hosszú, vagy még hosszabb mint vastag teste, melylyel mint a szunyog az állatok véreit- úgy szívja a növények nedvét, mi miatt ezeknek annyira árt, hogy egészen elcsenevésznek, néha ki is vesznek. Mint neve is mutatja a levelész legtöbbször a leveleken tartózkodik és alig van növény vagy fa, melynek saját levelészei ne volnának. Színökre nézve legtöbbször zöldek; de vannak fehérek, feketék, veresek, tarkák sőt másféle színűek is. Potrohja végén némelyiknek két csövecskeje van, melyeken édes ragadós nedvet bocsát ki; ez a nedv a növények leveleit megfényesíti, s a hangyák, méhek, darázsok és legyek által kedveltetik. Ezen édes nedvet közönségesen *mézharmatnak* nevezik. — A levelészek többször vedlenek s lehámlott bőrükkel úgy elborítják a leveleket, hogy azok ekkor úgy látszanak, mintha liszttel volnának behintve, a mit megint *lisztharmatnak* neveznek. Mind a két jelenségről az az: a méz- és lisztharmatról is azt hiszik, hogy azok az égből hullanak. Ezen állatok tenyészésére legalkalmasabb a meleg nedves időjárás, a mikor úgy elszaporodnak, hogy a vidék csaknem minden növényeit elborítják. A tartós eső s hűvös nyár akadályozza tenyészésüket. A levelészeknek hetvennél több faja van, melyek mindannyian rendkívüli szaporaságuknál fogva tűnnek ki. A fák és cserjék közül az őszi barack, rózsza, és bodzafa ágain szokott leginkább tenyészni, de van igen sokszor az oltványok ifju hajtásain is. A cserépen tenyésztetni szokott virágok közül pedig majd mindeniket bántja. Az emberek különféle eszközökkel, mint dohányfüst, mész- vagy gypssal való behintés, a növények megmosogatása és megkefélése által igyekeznek őket pusztítani. Természetes ellenségei: a katóka bogarak, a gyöngyfátyolka, egy a szitakötőhez hasonló rovar, mindenek felett pedig az ugynevezett *fürkészek* közül némelyek. — A *fürkészek* felette finom szárnyakkal ellátott nagyon kis rovarok, melyek közt gyakorta oly aprók is találtnak, hogy egyenkint a levegőben nem is láthatók. Tojásaikat a nőtények igen hosszú, hegyes szíjő fulánkjukkal a legkülönbözőbb rovarok s azok közt a levelészek testébe is rakják. Az ezen tojásokból kikelő lárvák azután az idegen állat rovására táplálkoznak, de csodálatos ovatossággal azoknak nemesebb részeit megkimélik, mi által magukat teljes kifejlődésükig elegendő tápszerről biztosítják, hanem aztán utoljára a szállást adó gazdának halált okoznak. E szerint a *fürkészek* a természet háztartásában nagyon fontosak, minthogy az ártalmas rovarok igen nagy elszaporodásának a leghathatósabbban elejét veszik. — A

levelészek ellenségei közé tartozik továbbá a veréb, a czinege s némely fülemileféle madarak.

A fennebbieken kívül mint nevezetes jelenség említést érdemel a levelészek szaporodása, melynek menete a következő: Teljesen kifejldött hímek és nőtények csak őszszel jelennek meg, melyek feltűnő nagyságuk és színök által különböznek a többiektől. Szárnyaik rendszeren csak a hímeknek vannak, minthogy a nőtényeké könnyen letörrik. Ekkori párosodás után a nőtény tojásait a fák héjjai alá s más ilyen helyekre rakja, melyek ott kitelelnek. A közelebbi tavasszal kikelnek a tojások s az elé állott ifjak többszöri vedlés után eleven fiakat szülnek, még pedig a mi nagyon sajtáságos minden párosodás nélkül és mindig csak nőtényeket, a melyek megint párosodás nélkül elevent szülnek, s hasonlóan nőtényeket, melyek mindig szárnyatlanok; s ez így megy egész nyáron át mintegy tíz nemzedéken át egész őszig a mikor aztán elő állanak a szárnyas hímek és nőtények s megint elől kezdik a tenyészést — úgy a mint már mondva volt. Egy pár ilyen rovárnak egyetlen egy nyáron több millió ivadéka lesz.

Sz. J.

Levelezések..

A csurgói áll. tanítóképezde önképzőköre f. hó 27-én az igazgatótanács rendkívüli gyűlése alkalmából „Csokonay” és ezzel egybekapcsolva „tavaszi ünnepély”-t rendezett. A képezde külsőségének egyik berkes része ugyanis mint azon hely volt ismeretes, hol Csokonay, a nemzet egyik lánglelkű költője, s egykor Csurgón gym. tanár, többször időzött magányában, vagy növendékei társaságában. E helyet tavasz elején befásítottuk, s közakarattal e napon neveztük el Csokonayligetnek. A főlavatásnál szépszámu közönség volt jelen, s a képezdei növendékek négyesei közt először Bárány Ignác igazgató ur tartott alkalmi beszédet, melynek végén a helyek ünnepélyesen elnevezék. Utána alulírott és Király Károly 3-adéves tanítójelöltet olvasták fel ez alkalomra készített költeményeiket. Az ünnepélyt a „Szózat” egyhangu éneklése zárta be, s most felsietünk az ujonan elkészült, ideiglenes, gyak. iskolai terembe hol énekeloadás vette kezdetét. A vendégkoszoru itt már teljes díszet érte el, az egész termet betöltte, s dalainkat meglelégedéssel hallgatá. Leginkább megnyerék tetszését „Marseillaise” és „A kápolna” című darabjaink, s ezzel kapcsolatban nem szabad megfeledkeznünk a képezde közkedvességü zenetanáráról, Bauer Lajos urról, ki fáradhatlan munkásságot fejt ki az énektanítás terén. A programm végeztével a mintegy 50 ölnyi kiterjedésü tornatéren tánc vette kezdetet, s csaknem reggelig tartott.

Bárány J. Gyula, az önképzőkör titkárja.

Az erdélyi tanítókhöz a bécsi kiállítás ügyében.

A kolozs-dobokamegyei néptanítók egylete az 1873-ik év május havában megnyitandó bécsi világkiállításra „kiállítási bizottság”-ot szervezett az erdélyi részek népoktatás ügyének képviseltetésére. Mielőtt a részletes programm közöltetnék, föl hívjuk az erdélyi részekben működő tanferfiak beceses figyelmét arra, hogy ezen bizottság működését már megkezdé s a kiállitmányoknak következő fő csoportok szerinti egybegyűjtésén fáradozik.

- 1-ső csoport: Gyermekkerti és kisedodovai kiállitmányok.
- 2-ik „ Népiskolai kiállitmányok,
- 3-ik „ Polgári tanodai kiállitmányok,
- 4-ik „ Tanító-képezdei kiállitmányok.

Mindenik csoport a lehetőségig következő szakokat képviselne: 1. Történelmi szakot. 2. Statistiai. 3. Irodalmi. 4. Tanodafelszerelési. 5. Művészeti és 6. Az oktatás eredményét föltüntető szakot.

Reméljük, hogy az erdélyi tanferfiak mindent megtesznek törekvésünk elősegítésére.

Közli: Török István, bizottsági jegyző.

Kelt Kolozsvártt, május 28-án 1872.

E lapokban is közölt felhívás értelme szerint a „Hunyad-Zaránd megye s szászváros széki néptanító egyler” a kitűzött napon megtartotta alakuló közgyűlését. Tisztviselőknak a következők választattak:

Elnök *Balázs Lőrincz*, képezdei tanár; alelnök, *Nagy Miklós*, petrozsényi tanító; jegyző alólírott; pénztárnok *Vilmos Sándor* brádi tanító; könyvtárnok, *Candrea János*, képezdei r. tanár.

A kilencz tagu bizottságba beválasztattak: *Vén Mihály* sordosi-, *Holájer Lajos* piskii-, *Porzolt Adám* rákosdi-, *Réthy János* harói-, *Demeter Mózses* lozsádi-, *Bán Lajos* v-hunyadi-, *Jánosi József* al-peszési-, *Radó Mózses* n-rápolni tanítók, és *László Zsigmond* képezdei id. segédtanár

Déva, máj. 30. 1872,

Adorján Miklós,

képezdei gyakorló-tanító s egyl. jegyző.

Pest, június 5-én.

A magyar országos közoktatási tanács első, alakuló ülését folyó hó 2-án tartá a magy. kir. tudomány-egyetem kisebb dísztermében. A kitűzött 11 órára a tanácsnak megválasztott és kinevezett beltagjai, továbbá a miniszteriumi küldöttek tömegesen jelentek meg. Az elnök, *Horváth Mihály* püspöki díszes talárebán volt és szívélyesen fogadta az érkező és nála magukat bemutató tagokat. Pontban 11 órakor *Pauler Tivadar* miniszter ur is megjött, és rövid társalgás után megnyitá az ülést. Örömmel üdvözölte az elnököt és a közoktatási tanács egybegyűlt tagjait. Nagyfontosságúnak tartja ezen országos tanácsot, melynek feladata, úgy módszertan, valamint tudomány tekintetéből a nemzeti közművelődést előmozdítani, fejleszteni és felvirágoztatni. Igazolására ann k, hogy a közoktatás érdekében a magas kormány mindenkor megtette kötelességét, és hogy ezen közoktatási tanács eszméje nem új, fölemlíti, hogy már a halhatatlan emlékü *Mária Terézia* által 1777-ben a kir. helytartótanács mellé egy tanulmányi szakosztály neveztetett. Közoktatási ügyekben ezen testület, jóllehet más és más hatáskörben, de folytonosan működött. 1806-ban egy országos tanrendszer készítésével bízott meg, 1840-ben pedig újból szerveztetvén, sokkal tágasb hatáskörrel ruháztatott fel, 1861-ben a kinevezett beltagokon kívül az egyetemi tanárok is meghívtak a bizottságba, melynek az idő szerinti feladata ismét csak a tanulmányi ügyek administratív kezelése volt.

Az 1848-diki körülmények a tanügyet hazánkban is a vallás- és közoktatásiügyi miniszterre bízták, ki e téren mindenért felelős. Ezen felelőség kinem zárván azonban a szakértők véleményét és tanácsát: erkölcsi kötelességének ismerte *Pauler* miniszter ur, bold. emlékü elődjének ez ügybeni felelevenítő kezdeményezését folytatni, és így az absolut uralom alatt hazánkban szünetelő országos közoktatási tanácsnak szervezeti szabályzatát kidolgoztatni, arra ő felsége királyi szentesítését kikérni és a tanácsot megalakítani.

A miniszter ur ismételten nagy fontosságúnak nevezi ezen országos közoktatási tanács hatáskörét, mert a szellemi haladás előmozdító tényezőjének tartja azt. Ennélfogva azon sok teendőt, mely a magyar nemzetből, 1000-ed éves léte után a szellem és vagyon izmosító közművelődési téren váratik, és a melyért a felelőség súlya a minisztert terheli, egyedül viselni képes nem lévén, előre is köszönetet mond az őt nehéz pályáján jó tanácsokkal segítő és támogató tanácstagoknak. Egyszersmind buzdítja az egybegyűlteket korunk nagy eszméinek méltó megfigyelése és megtestesítése által a szellemi haladásra. Elbizakodottnak tartván azon embert, ki a szakférfiak tanácsát mellőzve, mindenben önféje után jár el; azért míg egyrésztől ismételten kikéré a tanácstagok támogatását másrésztől köszönetét fejezé ki az iránt, hogy a tanácsi tagokká megválasztottak és kinevezettek mindannyian szívesek voltak megjelenni.

Erre *Horváth Mihály* elnök terjedelmes és tartalomdús megnyitó beszédét olvasta fel. Sajnálattal kell itt megjegyezni, hogy egyrészt a tanácsteremben az asztalok és ülőhelyek hibásberendezése, másrészt az elnök püspök urnak ez alkalommal használt gyengébb hangja miatt a felolvasottakból keveset lehetett hallani. Annyt azonban megértettem, hogy abban a közoktatás minden ágára figyelemmel levén, részletesen és tüzetesen tárgyalta az elemi- és polgári iskolai ügyet, különösen a növevelést; Avatottsággal beszélt a középtanodai és egyetemi tanügy korszerű reform kérdéseiről. Jóllehet elismerését fejezé ki a törvényhozás által a közoktatási téren legközelebb tett intézkedések felett, azonban ő is sok- és nagyfontosságúnak nevezé azon teendőket, melyeket az orsz. közoktatási tanács kezdeményezésétől vár az ügy, a haza. Elnöki állását terhes és nagyfelelősséggel járónak ismeri, és épen azért annak elviselésére kellő erőt- és kitartást csak is a tanácstagok elméleti és gyakorlati ismereteikkel leendő támogatásaiban hiszi föllelhetni. Végül az orsz. közokt. tanácsot elnökileg megalakultnak nyilvánítja ki.

A tanács, a szervezeti szabályzat §-ban említett tanácskozási ügyrend elkészítése elnökileg nevezett hét tagu, nevezetesen: *Toldy Ferencz*, *Thán Károly*, *Zichy Antal*, *Sztojanovics István* és még más 4 tagból álló bizottságra oly kijelentéssel ruháztatott, hogy az ügyrendet mihamarább elkészítvén, az kinyomassák és a tanácstagoknak tanulmányozásra szét osztassák.

Elnök ur végre a közoktatási tanács kebelében létesítendő négy szakosztály elnökei és ezek helyettesei, továbbá a jegyzőnek egy évre szakosztályilag leendő megválasztása végett az egyetemi szakosztályt illetőleg: *Toldy Ferencz*, a műszakit: *Sztoczek József*, a gymnasiumit: *Hunfalvy Pál*, és a népoktatásit: *Zichy Antal* bízott meg.

A közoktatási tanács részére előírt pecsét elkészíttetése iránt az elnök felhatalmazást kért, azonban a pecsét elkészíttetését a miniszter ur vállalván magára, az elnöki felhatalmazás fölöslegessé vált.

Indítvány is tétetett *Kautz Gyula* ur részéről, ki az orsz. közoktatási tanács üléseinek nyilvánosságát kívánta, mely indítvány véleményezésre az ügyrendet ké-

szítő bizottsághoz utasítatott. Egyéb elintézendő tárgy nem lévén, a tanácskozás déli 1 óraker véget ért. Ez után:

A népoktatási szakosztályba tartozó hat beltag a teremben hátramaradt, és az említett szakosztály elnökévé: Zichy Antal kir. tanácsost és volt tanfelügyelőt, jegyzőjévé pedig: Sztójanovics Istvánt választotta meg, egy uttal határozván, hogy ezen választásról felveendő jegyzőkönyv tanács elnök: Horváth Mih. püspök ural közöltessék. Közli: Hokkes.

Budaköz, jun. 2.

Egy kis helyreigazítás. A derék (pécsi) Néptanoda f. é. 21. sz.-ban olvasom: Miután a „Népnevelők pesti egylete“ azon megbízatásban, melyre őt az egyetemes tanítógyűlés fölhívá, hogy t. i. intézkedjék, miként egy országos tanítógyűlés létrehozását 1871-ben (?) eszközölje; továbbá, hogy alakítson egy országos tanítógyületet, — *mitsem tett*: indittatva érezzük magunkat, összeköttetésbe lépni a „Budai tanítógyülettel oly célból, miszerint nevezett egylet, mint mely a központban van, ragadja meg a kezdeményezést egy „tanítógyuletek országos szövetsége“ létrehozására. Nagyon hazafias szándék: csak hogy kissé — elkésett; miután nem áll, hogy a „Népn. p. egylete“ e részben *mitsem tett*. Kéresse ki, ha fáradságát nem sajnálja, a derék „Néptanoda“ a „Népnevelők lapja“ m. évi (1871-ki) valamint a f. évi (1872-ki) számainak egyikét, elsőben fölleli az „Országos tanítógyület“ alapszabályait (tőlem), másodikban a fölhívást az 1873 ki (mert 1871-re kissé már későn volna. „Irreparabile tempus!“) országos tanítógyűlés előkészületeinek megtételére (Péterfy Sándortól.) E kis helyreütéssel tartoztam az igazságnak, melynek mindig tisztelője voltam s leszek. Tehát „Nichts für ungut.“

Márki József tudor.

V e g y e s e k.

* A Néptanoda 21-ik számán előmlött a ludmereg. Kár volt ugy hadonásznia; megértjük mi a szót, ha csendesen mondják is, s ha érzéki szerveink nincsenek is valami szörnyen kifejlődve, azért nagyot még sem hallunk. Majd még meg is árt a tüzeskedés! Ime mi ezennel teljes készséggel kinyilatkoztatjuk, hogy ama megjegyzés közlése által, melyben a Néptanodát biztosítani kívántuk arról, hogy állhíreit nem pesti körökből veszi, — vétkeztünk önmagunk ellen is, s botlásunkért t. olvasóinktól bocsánatot kérünk. Ugye bár ezt nem várta a „Néptanoda.“ — Pedig hát ez ám a kötelessége minden becsületes szándéku lapnak, ha botlott s botlására figyelmeztetik. S a Néptanoda elhiheti, hogy az által, hogy ama vastag tudatlanságból származó botlását, mely abban állott, hogy azt hirdeté, miként a közoktatási tanácsba a „Népnevelők pesti egylete“ választott 3 tagot ki nem igazította. dacára annak, hogy mi erre „atyafiságos“ higgadtsággal figyelmeztettük, — hitele nem emelkedett, hogy az igazságot füle mellett eleregette s nem nyujtott elégtételt a buda-pesti tanítói testületnek, bár hirhedt „pesti levelének“ tartalmát még régebb munka társai is alávaló rágalomnak nyilvánították, csak azt bizonyítá be, hogy még egy kis megleckéztetés reá fér, azért hát csak ne haragudjék ama nyers, de bölcs példabeszédre: „Tanulj tinó; ökör lesz belőled!“ Sajnáljuk, hogy éppen nekünk kell a „Néptanodával bajlódunk.

— *Dolinai Gyula* a „Kiss Ujság“ kiadó-szerkesztője „Hasznos mulattató“, cím alatt f. é. június hó közepére oly álbunszerű könyvecskét fog közre bcsátani, mely egyenesen arra lesz szánva, hogy áldozatkész egyesek, népoktatási körök, iskolai előjáróságok által a népiskolák növendékei közt vizsgálati ajándéku a szorgalmas tanulás megjutalmazására osztassék ki. A könyvecske 52 lapra fog terjedni, s 12 diszes képpel lesz ékesítve s általában az egész könyvecske célszerű összeállítására elég biztosíték a „Kiss Ujság“ harmadéves fennállása és népszerűsége. Előfizetve vagy utánvétellel megrendelve 10 pld. ára 90 kr. — 20 pld. 1 ft. 70 kr. 50 pld. 4 ft. 100 pld. 7 ft. 50 kr. Megrendelések és előfizetések mielőbb eszközleendő a kiadóhivatalban Pest. Vasutca 11. sz.

— Részletes statisztikai kimutatást vettünk Komárom-megyé 50 községének elemi tanodáiról. Saját rovatai szerint gyűjtötte és írta: Honfy J. Lajos. Az 50 községben van tanköteles 7720; ezekből tényleg jár 5265. Oktatás nélkül marad 2457. — A siralmasság szomorú adatokat tartalmaz e kimutatás igen sok községről, melyekben annyira csekély a tanító fizetése, hogy lehetetlen abból megélnie, még ha soha sem ennék is egyebet száraz kenyérenél.

— A „Néptanítók ismcrettársa“ ügyében Molnár Aladár mint szerkesztő jelentí, hogy a nevezett mű tőle nem függött nyomdai s egyéb nehézségek miatt nem jelenhetett meg eddigelé. Most már azonban az egész első kötet készen és egy részben kinyomva van, s pár hónap alatt kikerülend sajtó alól.

Aigner Lajos kiadványai.

(Pest, váci utca 18. Nemzeti szálloda.)

Anglia művelődésének története

Irta Buckle H. Tamás. Magyarul kiadják; Endrődi Sándor, Fendler József
György Aladár, György Endre, Láng Lajos és Márkus Miklós.

10 kötet. Ára 10 ft.

Ezen korszakot alkotó műről, mely többet ad, mint a mit címe ígér, — mely nem angol, hanem általános művelődés-történet; a „Figyelő“ (magyar kiadását örömmel üdvözölve) következőleg nyilatkozik:

„Főlélegesen tartjuk e kitünő munkát bővebben ajánlani a művelt magyar közönségnek. Buckle műve új rendszert teremtett s a történetírók számára egészen új, a XIX. század felvilágosodott eszméihez mért irányt jelöl ki; mindent felölel, mi az emberiség szellemi fejlődésére bármilyen hatással van s mit az eddigi történészek kik több ízben politikai krónikává tettek a historiát, egykedvűleg mellőztek s főlélegesen tartottak. Egy biztos rendszeresen épült s minden részben összefüggő egyetemes történet ez, mely gazdag ismeretei, mély kutatásai s megdönthetetlen igazságai folytán tartatik századunk egyik legjelesebb tudományos művének. A fordítás, mely több fiatal író tollából került ki, megfelel a mű becsének.“

A széptan előcsarnoka

A szépet kedvelő ifjuság és általában műveltek számára.

Irta:

Zsilinszky Mihály.

Ára füzve 80 kr. angol vászonkötésben 1 ft. 50 kr.

Gondal és tanulmányokkal irat iskolai kézikönyv, melyet azonban bárki is haszonnal és élvezettel lapozhat. Zsilinszky Mihály művében az aesthetika történetének rövid előadása után a művészetek különböző ágáival ismertet meg bennünket, minden egyes művészi ágat utalva a jelesebb szakmunkákra, minélfogva könyve, a művészetek és költészet kedvelőinek hasznos utmutatóul szolgálhat. Aesthetikai művekben szegény irodalmunkban e kis kötet valódi nyereségnek tekinthető.

A természettan elemei.

Népiskolák számára. Irta Mauritz Rezső Ára kötve 40 kr.

Ezen tankönyvről, mely népiskolai tanulók számára írva van, de az anyag tárgyalás módoránál fogva a tanítónak is kalauzul szolgálhat, minden lap, mely eddig ismertette, kedvezőleg nyilatkozott. A többek közt a Népnevelők lapja, a mellett hogy mutatóványt közölt belőle, így nyilatkozik róla: „Öszinte örömmel üdvözöljük az új munkát, a mely különösen a tananyag helyes megválasztása, a taneszközök kiszemelése által tűnik ki . . . A mű úgy van írva, hogy azon tanító is, ki a természettanban nem egészen jártas, e mű nyomán annyit elsajátíthat, a mennyi a népiskolai előadáshoz szükséges s alapot s kedvet szerezhethet arra is, hogy tovább is üzze a tanulmányt ezen ágában az ismereteknek stb.“ — Az Egerben megjelenő „Elemi tanügy“ ezt mondja: „E munka nagy hézagot pótol s úgy beosztása és módszere, mint nyelvezeténél fogva tanítók és tanoncok részére egyaránt ajánljuk. A Pécsen megjelenő „Néptanoda“ hosszabb mutatóvány közlése mellett szintén ajánlja tanítóink figyelmébe. Kevés nap múlva megjelenik német kiadásban is.“

A magyar népdalról. Irta Aigner Lajos, 60 kr.

E szerény művécskéről két tekintélyes lap következőleg nyilatkozott: „E gondosan szerkesztett értekezés már közleményekként napvilágot látott a „Figyelő“ című szépirodalmi lap hasábjain, Aigner Lajos, ki e téren képességét „az elegiáról“ való essay-ében fényesen bebizonyította, a jelen füzetben alkalmas eszközt nyújt népdalaink szépségének megismerése a megbecsülésére.“ (Reform.)

„Aigner Lajos e művében a Kisfaludy-társaság most megjelent népdalgyűjteményét ismerteti s bírálja. Sok helyes és alapos nézetet mond el, s ha nem érthetünk is vele minden pontban egyet, örömmel üdvözöljük e tanulmányt, mint egy (az irodalmi téren különben is dicséretesen ismeretes) könyv-árus érdeklődésének az irodalom iránt újabb tanuságát.“ (Vasárnapi Ujság)

Nyomatott Bendiner testvérek és Grünwaldnál Pesten.